

give Meddelelser om sine Resultater. For os danske har H.'s Virksomhed særlig Interesse ved hans Undersøgelser paa Island og hans derom udgivne Værk¹, Undersøgelser som han vilde have fortsat men opgav paa Grund af den da planlagte store, danske Udforskning af Islands Ornithologi.

H. var født i Dresden i 1875, var senere Lærer i Nærheden af samme By og i dens Forstad Plauen. Efter i sine tidligste Aar væsentlig at have beskæftiget sig med Fuglelivet i Dresdens Omegn, foretog han adskillige Rejser til Donauegnene og en Tur til Balkanhalvøen, for derpaa i Sommeren 1903 at berejse Island. Efterat have opgivet videre Undersøgelser her, kastede han sig over Udforskningen af Polaregnene paa Amerikas Nordkyst, særlig Baffinsland; for at sætte sig ind i Forholdene og lære Sproget at kende tilbragte han i 1906 et Par Maaneder ved Missionsstationerne paa Labradorkysten og beskæftigede sig de følgende Aar med Forberedelserne til sin store Forskningsrejse til Baffinsland, hvortil Pengemidler var ydet fra mange forskellige Sider. Veludrustet tiltraadte H. Rejsen i Juli 1909, men havde det Uheld, at Skibet sank i Isen ved Kysten, og det meste af hans Udrustning gik tabt. H. tabte dog ikke Modet, tilbragte Vintren 1909—10 ved en Missionsstation paa Cumberlandskysten og drog i Foraaret 1910 afsted paa sin Rejse vestpaa, ledsaget af flere Eskimofamilier; en Erstatning for den forliste Udrustning blev skaffet tilveje af H.'s Venner i Dresden, men naaede ham ikke før hans Død. Hans Dagbøger fra Turen er reddede og sendte til Dresden, og der er Haab om, at hans indsamlede Materiale ogsaa vil blive hjembragt.

O. H.

FRA FREMMEDE TIDSSKRIFTER

W. MÜLLER: HVORLEDES DER VAR VED SØEN. (WIE'S WAR AN DER SEE).

(Ornith. Monatsschrift 1912, Hefte 5).

Vintren 1911—12 havde som bekendt en stræng og langvarig Frostperiode i Januar og Februar. I ovennævnte Artikel gives en Skildring af Fuglelivet i dette Tidsrum paa Øen Norderney, hvorved man faar et Indtryk af, hvilke Forandringer Fuglelivet paa en saadan Ø er underkastet under saa skiftende Vejrforhold.

Endnu i Begyndelsen af Januar viste Termometret + 8 til 10° C.;

¹ Beitrag zur Kenntniss der Vogelwelt Islands. Berlin 1905.

men pludseligt meldte Frosten sig, og Temperaturen sank ligesaa langt under Nulpunktet, som den før var over. I de foregaaende Dages milde Vejr havde der hyppigt været Strandskader, Stor- og Smaaspoover langs Stranden, og overalt saa man Ryler i Vandkanten. Med den stærke Frost fulgte stærkt Snefald, og i Løbet af faa Dage var Stranden opfyldt af stærk Skrueis, der laa tildækket af et tykt Snelag. Mange af de Fugle, der ikke rettidig var fortrukket til mildere Egne, bukkede under i dette Vejr, og en Mængde forskellige Fugle blev i de Dage fundet døde af Kulden. Ikke alene Grønirisker, Vindrosler, Solsorter og Rødkælke, men ogsaa Vadefugle som Rødben, Vandrikser og Rørhøns blev fundet i forfrossen Tilstand og desuden i særlig Mængde Bekkasiner, Blishøns, Ryler og Selning'er. Tæt omkring Husene samledes Stære, Vindrosler, Bogfinker og Solsorter i stort Antal. Øens Jægere benyttede den gunstige Lejlighed til lettere at faa Vildt, og overalt lød Knalden af Bøsser, saaledes at en Masse Ænder maatte lade Livet for Jægerens Bøsse.

Mod Slutningen af Januar blev det nogle Dage let Tøvejr, men allerede i de første Dage af Februar tog Frosten atter fat med fornyet Kraft, saaledes at Termometret paa enkelte Dage viste $\div 16^{\circ}$ C. Isen fra første Frostperiode var kun i ringe Grad smeltet, men paa Grund af højere Vandstand sat langt op paa Forstranden, hvor den laa ophobet i vældige, sammenskruede Masser. Da viste der sig et saa rigt og interessant Fugleliv, som der kun sjældent kommer helt ned til vore Breddegrader fra det høje Nord. Først og fremmest var det den store Mængde Ænder, der gav Fuglelivet det nordiske Præg. Ved Stranden fiskede store Skarer af Bjergænder, en Fugl, som ellers aldrig viser sig ved Norderney og derfor var ukendt af Jægerne. Sortanden trak uafbrudt i lange Rækker lavt over Vandet og i mindre Antal Ederfugle, Hvinænder og Troidænder. Maagernes Familie var repræsenteret paa den fyldigste Maade. Havmaager, Hætte-, Storm- og tretaæde Maager tumlede sig over Bølgerne og afsøgte ivrigt Stranden efter Føde. Svartbagen svævede i statelig Flugt over de store Isflader, der ved Ebbetid førtes ud paa Havet. Om Dagen strøg der jævnlig større og mindre Flokke Sangsvaner over Øen. I ret stort Antal synes Selningen at have optraadt, idet den saas flokkevis ved Stranden, hvor en Mængde af dem satte Livet til. Ved Ebbetid krøb de sammen under det langs Stranden af Riskviste dannede Fletværk for saa ved Flodtid ynkelig at drukne, idet de var frosset fast til det fugtige Fletværk.

Heldigvis indtraadte der efter forholdsvis kort Tid Tøvejr, og den vedholdende sydlige Vind bragte hurtigt Isen langs Kysten til Havs, og i Løbet af nogen Tid havde Hav og Strand det sædvanlige Udseende. Da bemærkedes det — ligesom det iøvrigt ogsaa syntes at være Tilfældet herhjemme — at de tidligste Trækfugle indfandt sig umiddelbart, efter at det milde Vejr var indtraadt. Om Natten lød Præstekravens Flojt i Luften, den 12 Febr. saas Lærker i store Flokke og allerede den 13de hørtes Vibens karakteristiske Skrig over Engene.

P. JESPERSEN.

H. WEIGOLD: HVORLEDES KAN VI EKSAKT UDFORSKE FUGLETRÆKKET?
 (WIE KÖNNEN WIR DAS BIOLOGISCHE PROBLEM DES VÖGELZUGS
 EXAKT ERFÖRCHEN?)

(Ornithologische Monatschrift 1912, Hefte 1).

At udforske et biologisk Problem som Fugletrækket ad eksakt Vej synes i Øjeblikket næsten umuligt, men ovennævnte Afhandling af Helgolands dygtige Ornitholog Dr. Weigold giver en fortrinlig Anvisning paa en praktisk Metode — selv om Udførelsen i sig selv alligevel forbliver vanskelig, idet den fordrer megen Tid og et stort Arbejde.

Den første Betingelse er et omhyggeligt og storstilet Iagttagelsesmateriale. Der stilles store Fordringer til et saadant Materiale, idet det maa være nøjagtigt og saa vidt muligt fuldstændigt, hvorfor det kræver, at Iagttageren har megen Tid til Raadighed. Iagttagelserne maa foretages saavel om Dagen som, saa vidt gørligt, om Natten, og skal det ske i større Maalestok, maa de foretages paa isolerede og dertil særlig egnede Steder. Det er nemlig nødvendigt, at det sker paa Steder, hvor der ikke i nævneværdig Grad yngler Fugle, da disse Stand- eller Strøjffugle ellers let vil forstyrre Billedet af det egentlige Træk. Tyskland har to Iagttagelsesstationer nemlig Rossitten og Helgoland, begge begunstigede ved en isoleret og ideel Beliggenhed, og dér gøres daglige og meget udførlige Iagttagelser i Træktiderne. Iagttagelser af enhver Art — saa vidt mulig med kvantitativ Angivelse og den Maade, paa hvilken de iagttagne Fugle er forekommet — indføres i en Dagbog. Foruden ornithologiske Optegnelser maa nøjagtig angives de meteorologiske Forhold. En saadan Dagbog vil imidlertid kun give et uklart Billede af Trækkets Forløb; men benytter man da en grafisk Fremstilling og tager Antallet af samtlige paa en Dag iagttagne Fugle som Ordinat, Maanedens Data som Abscisse, vil man ved Hjælp af en Kurve faa et Indtryk af Trækkets kvantitative Variation i Maanedens Løb. Sammenligner man saa denne Kurve med andre paa samme Abscisse afsatte Kurver, fremstillende de forskellige meteorologiske Faktorer, vil man paa en let, overskuelig Maade kunne se Trækkets Afhængighed af Vejr og Vind. Flere saadanne grafiske Fremstillinger ledsager Afhandlingen for at vise, hvor udmærkede de i Virkeligheden er, naar man paa en praktisk Maade vil skaffe sig et Overblik over Trækkets Forløb. For at nævne et Eksempel, vil man ved en Sammenligning mellem flere Kurver paa ovennævnte Vis straks bemærke den Indflydelse, de stærke vestlige Vinde 3 og 4 Oktbr. 1910 havde paa Trækket over Helgoland, idet Fugletrækket i disse Dage ganske ophørte; men saa snart Vinden tog af, fortsattes Trækket. Mange forskellige Ting vil man saaledes kunne udlede af den Slags Sammenligninger, og givet synes det, at saadanne Fremstillinger paa en forholdsvis kort Tid vil løse mange Spørgsmaal, naar der foreligger et godt Iagttagelsesmateriale. En praktisk Fremgangsmaade synes det at være at opstille de respektive Iagttagelser af hver Art med

omtrentlige kvantitative Angivelser i kronologisk Orden, i Rækker, saaledes at hver Art har sin Liste. Det er et stort Arbejde, men et Arbejde, der er nødvendigt.

Trækket falder altid noget forskelligt for samme Art, idet det i saa høj Grad er afhængigt af ydre Forhold. Denne Variation er igen større eller mindre for de forskellige Arter, idet de ydre Forhold har større Indvirkning paa den ene Art end den anden. For mange Arter gælder det, at deres Træktid kun i ringe Grad varierer de forskellige Aar; hos dem maa det nedarvede Trækinstinkt være meget intensivt, og de indre Faktorer vil ofte sejre over de ydre. Hos andre Arter vil man derimod kun med Vanskelighed kunne paapege faste Regler for Trækket, og disse Fugle er da omvendt næsten udelukkende underkastet ydre Faktorer. Den Slags Forhold er det nødvendigt først at have undersøgt, inden man kan vente at bedømme en Arts Træk paa rette Maade. Efter en længere Aarrækkes Iagttagelser kan man finde en Normalkurve for det gennemsnitlige Træk af hver Art, og har man først saadanne Normalkurver, kan man begynde at anstille Undersøgelser med Hensyn til de ydre Faktorens Indflydelse paa Fuglenes Træk og muligt forstaa, hvor stor Betydning disse har for Fuglene paa deres Vandringer i Træktidene.

At den Slags Undersøgelser kan skaffe Forhold frem, som man maaske mindst havde ventet, viser f. Eks. en grafisk Fremstilling af Trækket af to saa vidt forskellige Fugle som Træpiberen (*Anthus trivialis*) og Hortulanen (*Emberiza hortulana*). Deres Træk viser sig — i Efteraaret 1910 i alle Tilfælde — at falde ganske sammen, ja næsten til de mindste Enkeltheder! En anden Tayle viser, hvor forkert et Indtryk den første Dato for en Arts Ankomst kan give af samme Arts Træk. Den første Landsvale viste sig 14 April, medens Hovedtrækket først foregik i sidste Halvdel af Maj Maaned. Ikke mindre interessant er en Sammenligning mellem Kragernes Efteraarstræk over Helgoland og Rossitten, idet denne viser, at der i Virkeligheden ingen Sammenhæng er mellem Kragetrækket paa disse to Steder. Det er ganske vist kun et negativt Resultat, men de negative Fund er ligesaa vigtige i mange Tilfælde som de positive.

Endelig kommer en vigtig Del af Arbejdet, nemlig en Sammenligning mellem Trækkurverne og Vejrliget i al Almindelighed — ikke blot paa Iagttagelsesstedet — og her betjener man sig af Vejrkortene. Det er en vanskelig Sag at studere Aarsagerne til Fuglenes i et enkelt Tilfælde ganske abnorme Trækforhold ved Hjælp af saadanne Vejrkort, men det giver gode Resultater. Det gælder om at udforske den Sammenhæng, der muligt kan være mellem Vejrliget andre Steder og Trækkets Udebliven paa Iagttagelsesstedet, det gælder om at fastslaa, om en Fugl trækker samme Vej hvert Aar, eller om den muligt vandrer en Vej om Foraaret, en anden om Efteraaret, om Fuglene gør Hvil og da hvor, at bestemme, hvor langt Fuglene vandrer daglig, og meget mere.

Tidligere troede man, at man bedst løste Problemet ved at samle en Mængde Mennesker om denne Opgave og iagttage alt, hvad der

kom indenfor Synsvide; men det førte som bekendt ikke til noget Resultat. »En eneste Forsker, der gaar frem efter en bestemt Plan og i klar Bevidsthed om, hvad der skal gøres, vil i kortere Tid naa til langt større og frem for alt sikrere Resultater end tusinde Iagttagere af den tidligere Slags, forudsat i det mindste, at han kan magte Arbejdet, fra hvilket der ingen Afvigelser maa gives, hvis det skal udføres paa en tilfredsstillende Maade«. — Det fundamentale for Muligheden af en Løsning af Problemet er imidlertid: Fremkomsten af et eksakt Iagttagelsesmateriale, og til dette kan enhver Ornitholog bidrage sin betydningsfulde Del, naar han modent vil overtænke: »Hvad kan jeg med den Tid, jeg har til Raadighed, paa en eksakt og grundig Maade yde, saaledes at det kan blive et virkeligt brugbart Stykke Arbejde i dette Programs Rammer?« Han vil da finde, at han kan yde et saadant Stykke Arbejde, selv om det kun bliver et Udsnit af det hele Stykke Arbejde, idet han muligvis kun kan paatage sig at gøre Optegnelser om nogle ganske faa Arter, og det vil altid være af Værdi for det samlede Materiale.

Dr. Weigold slutter sin Afhandling, der vidner om stor Interesse og Begejstring for Studiet af Fuglenes Træk, med at hævde, at Problemet ikke, som man atter og atter har paastaaet, er uløseligt, men at det vil kunne løses, naar man med Energi og Grundighed gaar frem efter den forelagte, eksakte Metode.

P. JESPERSEN.

ANMELDELSER.

AQUILA.

Bd. XIX. Red. af Otto Herman.

(Budapest 1912.)

Denne Aargang af »Aquila« indeholder særdeles interessante Beretninger om de Ringmærkninger, som den ungarske ornith. Centralstation i 1912 har ladet foretage i Fortsættelse af de foregaaende Aars ihærdige Arbejde paa dette Omraade. Af de 5581 Fugle, som man i 1912 har mærket i Ungarn, er 1042 Storke (*Ciconia alba*); de foregaaende Aar er der ogsaa mærket et betydeligt Antal Storke, og man har nu gennem Ringmærkningen faaet opklaret, at de i Europa ynglende Storke overvintrer i Sydafrika. En derboende Mand Mr. A. Haagner skriver om Storkens Ophold paa disse Egne; han oplyser, at der nu i Sydafrika er fremskaffet 55 Ringstorke, hvoraf 31 er mærkede i Ungarn og 24 af Vogelwarte Rossitten. Arten blev tidligere betragtet som udelukkende Sommergæst¹ i Sydafrika og er det i det væsentlige endnu; dog er i de sidste 2-3 Aar flere og flere forblevet der om Vinteren, og disse overvintrende Dyr antages at være unge, ikke kønsmodne Fugle; Arten er aldrig fundet ynglende der. Storkenes sporadiske Forekomst i Sydafrika syntes tidligere at

¹ Sommer = vor Vinter.